

Tikkende bombe for Kinas økonomi

Etter liberaliseringen av den kinesiske økonomien har Kina opplevd en formidabel vekst og ligger nå an til å passere USA som verdens største økonomi i løpet av 10 år. Tidligere ble USA regnet som verdensøkonomiens lokomotiv, men den store veksten i Kinas økonomi gjør at flere idag regner Kina som verdens økonomiske lokomotiv(<https://www.reuters.com/article/us-economy-global-kemp-column-idUSKBN1XF211>). Når veksten stopper opp i en stor økonomi, så får dette ringvirkninger. En stor økonomi trenger mange varer som de kjøper på det internasjonale markedet. Om det kinesiske lokomotivet stopper, så stopper også vognene som følger bak. En krise og sammenbrudd i den økonomiske veksten i Kina vil derfor ha stor betydning for den økonomiske veksten i resten av verden.

Eiendomsmarkedet utgjør 28,7% av Kinas BNP. En krise i dette markedet vil derfor få store konsekvenser for Kinas økonomi som helhet, og kunne føre til at Kina for første gang på over 40 år får en negativ økonomisk vekst (sist det skjedde var i 1976)(<https://bit.ly/3j17bac>)).

Av Reidar Knutsen

Hvordan krise ett sted sprer seg videre.

Når en økonomisk krise rammer en del av økonomien i et land, så får den ringvirkninger. Vi kan bruke den kommende krisa i det kinesiske boligmarkedet som eksempel:

Eiendomsmarkedet utgjør som nevnt 28,7% av Kinas BNP. Boligbygger sysselsetter mange millioner arbeidere. Når disse

mister jobbene som følge av krisa, så mister de også inntektene og kan ikke handle like mange varer som før. De går mindre ut for å spise, i stedet for å kjøpe ny mobiltelefon, nøyer de seg med den gamle osv. I 2020 var det 53.7 millioner bygningsarbeidere i Kina(<https://www.statista.com/statistics/279243/number-of-construction-employees-in-china/>). Når millioner av mennesker handler mindre, så går det ut over f.eks. produsenter av mobiltelefoner og annet elektronisk utstyr, andre ansatte i varehandel, catering, restauranter o.l. De som jobber i disse bransjene rammes av permitteringer, oppsigelser, konkurser osv. som driver nye millioner ut av lønnet arbeid.

I tillegg til mindre kjøpekraft hos arbeiderklassen, så er det av minst like stor betydning med den minska etterspørselen fra bedriftene som går konkurs eller må redusere aktiviteten. De kjøper for eksempel ikke lenger bygg og anleggsmaskiner, og da blir produsentene av disse rammet. Det amerikanske firmaet Caterpillar er verdens største produsent av slike maskiner. Disse vil bli rammet av krisen, det samme gjelder Caterpillars underleverandører og ansatte. De store anleggsmaskinene til Caterpillar (mfl.) kjøper f.eks. kulelagrene sine fra det svenske firmaet SKF (som praktisk talt har verdensmonopol på dette)(<https://www.at.no/anlegg/409676>). På den måten sprer krisa seg også til USA og resten av verden.

De store økonomiene som Kina og USA drar (med sin etterspørsel etter varer som er nødvendig for sin produksjonen) med seg økonomiene i resten av verden (boligboomen i Kina har f.eks. skapt boom for Caterpillar og andre produsenter av anleggsmaskiner). Dette er grunnen til at en snakker om disse store økonomiene som verdens lokomotiver, som trekker med seg økonomiene i mindre land. Konkret her kan vi si at boligveksten i Kina har vært lokomotivet for verdens produsenter av råvarer og maskiner for byggbransjen. Når dette lokomotivet stopper, så stopper også veksten hos disse leverandørene, siden det ikke finnes noe annet marked for

disse varene som kan dekke opp for den tapte etterspørselen.

Verdens fabrikkgulv

Veksten i Kina kommer av at Kina under sosialismen fikk hevet fattigbøndene ut av analfabetisme og et liv i stor grad under sultgrensen, til et liv med utdanning og hvor de fikk dekket primærbehovene. De forble fortsatt fattige, men hadde tak over hodet, mat på bordet, utdanning, tilgang på kulturtilbud osv.

Jordbruket ble fortsatt i stor grad drevet manuelt. Mekanisering har sammen med vitenskap, sentralisering og rasjonalisering av landbruket har gjort at det idag trengs langt færre hender en før for å produsere like mye mat. Alt dette har lagt til rette for at en i Kina har hatt millioner av unge utdannede mennesker som lever i et godt organisert samfunn preget av fattigbønder og arbeidere som er vant med hardt arbeid og lave inntekter. Kort sagt har det for kapitalen vært tilgang på svært god arbeidskraft for en svært liten sum penger.

Følgelig har det etter liberaliseringen av den kinesiske økonomien, og åpningen for utenlandske investeringer gjort at industriproduksjonen i stor grad har blitt flyttet fra Vesten til Kina, hvor de på grunn av de lave lønnsutgiftene har kunnet produsere varene billigere og for mer profitt enn det var mulig i vesten.

Flere hunder millioner av barn fra Kinas fattigbønder har som en konsekvens flyttet inn til byene for å få arbeid i den voksende kinesiske industrien.

Boligboom

Denne voldsomme demografiske endringen har skapt en ekstremt høy etterspørsel etter boliger i byene og følgelig en eksplosiv vekst innen bygningsindustrien. Kinesiske Evergrand

ble stiftet i 1996 og vokste seg til å bli et av verdens største boligselskap.

Siden Evergrand ble starta i 1996 og fram til 2021 har antallet kinesere som bor i byer økt fra 416 millioner til 914 millioner. Antallet som bor på landet har i samme periode sunket fra 831 millioner til 498 millioner, noe som gjør at Kina i løpet av bare 23 år har snudd fra å ha en stor overvekt av befolkningen boende på landsbygda til en stor overvekt boende i byene(<https://www.ft.com/content/1114ae4e-4a8a-479a-815f-1828aa6b12e6>)).

Veksten i bybefolkningen har ligget på mellom 3 til litt over 4 % i flere år, men nå har veksten falt. I 2020 var veksten nede i 2,1%. Med andre ord er tiden med den store demografiske forflytningen fra landsbygda til byene over.

I den moderne kapitalismen er det slik at produksjonen i hovedsak blir startet gjennom lån. I denne boligboomen vi har sett i de Kinesiske byene, så snakker vi ikke om bygging av hus, men om store leilighetskomplekser, bydeler og til og med byer som har blitt bygd opp der det fra før ikke var noen befolkning. Det kreves enorme pengesummer for å kunne starte opp slike store prosjekter, og disse har blitt finansiert delvis via lån, og delvis via at boligkjøpere har betalt på forskudd. Evergrand er i dag det boligselskapet i verden med mest gjeld. Selskapet har nå en gjeld på rundt 20 milliarder dollar(<https://www.ft.com/content/1114ae4e-4a8a-479a-815f-1828aa6b12e6>)). Til sammenligning er den norske statens samlede inntekter beregnet til 1 553 milliarder kroner for 2022(<https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2022/statsbudsjettet-2022-statens-inntekter-og-utgifter/id2873448/>)), noe som tilsvarer 177 milliarder dollar.

Situasjonen til Evergrand har vært kjent en stund og fikk i høst en god del oppmerksomhet((Se f.eks: <https://finansavisen.no/nyheter/finans/2021/09/21/7740284/alt->

[om-evergrand-krisen](https://www.ft.com/content/6d6b1f79-52b3-49e5-aa8a-7068adec7a9d))). Men Evergrand er langt fra den eneste boligbyggerinstitusjonen som har økonomiske problemer. Kaisa står med sin gjeld på 12 milliarder dollar ikke langt tilbake på gjeldsmengden til Evergrand. Kaisa klarte i desember 2021 ikke å tilbakebetale et gjeldsbrev på 85,5 millioner dollar(<https://www.ft.com/content/6d6b1f79-52b3-49e5-aa8a-7068adec7a9d>))

Det er i dag nok tomme boliger i Kina til å huse 90 millioner mennesker – flere enn samtlige innbyggere i Tyskland.

Lave inntekter gir lav betalingsevne

Det vil ta 50 år for en gjennomsnittlig husholdningsinntekt i Beijing å betale ned et huslån. I London tar det tilsvarende 15 år, og i New York tar det 10 år. Dette misforholdet mellom arbeiderklassens inntekter og utgiftene til bolig, er heller ikke bærekraftig. Årsaken til denne forskjellen vs. de vestlige landene er ikke at boligprisene er spesielt høye i Kina, men at lønningene er lave. Det er nettopp de lave lønningene som har gjort at industriproduksjonen i så stor grad har blitt flyttet fra vesten (USA og Europa) til Kina. Men når den kinesiske eiendomsbobla nå sprekker (det ser ut til å straks være i ferd med å skje i skrivende stund), så vil en rekke bygningsarbeidere miste jobben, noe som gjør at de selv mister muligheten til å betale avdragene på sine leiligheter. Antagelig vil flere av dem flytte tilbake til foreldrene på landsbygda. Enda flere boliger blir stående tomme, færre og fattigere proletarer i byene og boligfirmaer som opphører, fører til at leverandørindustrien blir påvirket og du får konkurser her, færre varer blir kjøpt på kjøpesentre m.m. dermed er det enda flere som går konkurs. Kort sagt graver krisa seg nedover i en negativ spiral.

Det vi ser i eiendomsmarkedet i Kina er det vi med marxistisk terminologi kaller for en overproduksjonskrise. Høy

etterspørsel etter boliger i de kinesiske byene har ført til at boligbygger selskapene har kunnet skru prisene opp, og dermed fått høy profitt. Denne høye profitten har ført til at kapitalister fra hele verden har strømmet til for å ta del i å høste den høye profitten. På grunn av den kapitalistiske markedsøkonomiens anarkistiske karakter er det ingen regulering av dette. Følgelig blir det slik at det på et tidspunkt går fra å være for lite tilbud av boliger til å plutselig bli alt for mye. I denne situasjonen vil boligselskapene ikke lenger klare å selge, og dermed får de ikke inntekter til å dekke sine utgifter, herunder låneavdrag. De blir nå enda mer avhengig av lån enn tidligere for å holde seg flytende. Overfor sine lånegivere vil de forsøke å dekke over den faktiske situasjonen, slik at de fortsatt får lån. I Kina skjer nå dette ved at de ikke overleverer informasjonen som finansinstitusjonene krever, og skylder på pandemien som årsak, mens den reelle situasjonen er at de ikke ønsker å overlevere dokumentasjon som avslører hvor dårlig situasjonen er for dem. Finansinstitusjonene som har lånt ut penger må på sin side velge om de skal gi mer lån til eiendomsselskapene under forhåpning om at det skal redde dem gjennom krisa slik at de senere kan klare å betale sin gjeld, eller nekte og dermed ta tapene ved at selskapet går konkurs og ikke er i stand til å betale sin gjeld.

Siden gjelden er så enorm, vil finansinstitusjonene gjerne ta sjansen på å låne ut mer penger. På denne måten bidrar finansinstitusjonene med sine lån til at bedriftene fortsetter å produsere flere boliger enda lenger og dermed utsettes og forsterkes

krisa. (<https://www.maoisme.no/2021/08/laerebok-i-politisk-okonomi/#rtoc-22>) Resultatet er som nevnt at det nå står nok tomme boliger til at en kan huse hele befolkningen i Vest-Europas største land.

Pandemien

Før dagens pandemi var det ventet at en global overproduksjonskrise var rett rundt hjørnet ((Se eksempelvis: <https://www.nrk.no/norge/investorer-venter-pa-borskrakk-1.13868133>). Se også: https://www.dnb.no/dnbnyheter/no/bors-og-marked/hva_er_forskjell_krakk_korreksjon – grafen for Oslo børs hovedindeks nederst på siden, og hvordan denne stemmer bra med den marxistiske teorien om at overproduksjonskriser kommer med 8-12 års mellomrom.)). Men før børsene stupte på grunn av en overproduksjonskrise, så kom koronapandemien. Folk sluttet å reise og gå på restauranter, trene på treningsentre osv. og dette skapte en krise i en rekke næringer som slo ut i økonomien som helhet. ((https://www.dnb.no/dnbnyheter/no/bors-og-marked/hva_er_forskjell_krakk_korreksjon)).

De sykliske overproduksjonskrisene

Økonomiske kriser har forekommet så lenge vi har hatt varehandel (dvs. lenge før kapitalismen oppstod). Økonomiske kriser kan komme som en konsekvens av kriger, pandemier, tørkeperioder (som sørger for at avlingene svikter) og en rekke andre faktorer. Det som er spesielt med kapitalismen er at den som eneste økonomiske system har sykliske overproduksjonskriser som kommer med nokså jevne mellomrom (8-12 år). Den økonomiske krisen vi har sett i kjølvannet av pandemien er ikke en slik krise, selv om den kom på et tidspunkt hvor en overproduksjonskrise var ventet. I hvor stor grad pandemikrisen har tatt lufta ut av den venta overproduksjonskrisen er et åpent spørsmål. Det ser i alle fall ut til at dette ikke er tilfellet med tanke på overproduksjon av boliger i Kina – her ser det heller ut til at pandemien har tilslørt og dermed utsatt krisen. Om dette er tilfellet på andre områder gjenstår å se. Uansett er det slik

at den kommende krisen i eiendomsmarkedet i Kina ikke bare er et resultat av en normal syklisk krise, men kommer som en konsekvens av demografisk endring som går over en lengre periode. Det er altså en ekstra faktor som kommer som et tillegg til en normal syklisk overproduksjonskrise, og som har gjort denne konkrete overproduksjonskrisen i eiendomsmarkedet i Kina ekstra stor.